

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania Y. Ł.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22
maja 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 11 kwietnia 2023 r., sygn. akt III AUa 923/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami z art.
98 par. 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z 11 kwietnia 2023 r., III AUa 923/21
w sprawie z wniosku Y. Ł. (odwołująca się) przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń
Społecznych Oddziałowi w Rzeszowie (organ rentowy) o podleganie
ubezpieczeniom społecznym oddalił apelację odwołującej się od wyroku Sądu
Okręgowego w Rzeszowie z 21 września 2021 r., IV U 2015/19 oddalającego jej

odwołanie od decyzji organu rentowego z 9 maja 2019 r. stwierdzającej, że odwołująca się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom tj. emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 września 2014 r. do 18 listopada 2014 r., od 18 listopada 2015 r. do 23 lutego 2017 r. i od 23 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że istota niniejszej sprawy sprowadzała się do ustalenia, czy odwołująca się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlegała z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu w okresach od 1 września 2014 r. do 18 listopada 2014 r., od 18 listopada 2015 r. do 23 lutego 2017 r. i od 23 lutego 2018 r. Sąd drugiej instancji stwierdził, że materiał dowodowy zebrany w sprawie wskazywał, iż odwołująca się od 2014 r. nie prowadziła zawodowej działalności gospodarczej, w celach zarobkowych oraz w sposób zorganizowany i ciągły. We wrześniu 2014 r. odwołująca się zarejestrowała prowadzenie działalności gospodarczej - firmę sprzątającą, a od października 2014 r. zaczynała trzeci rok studiów ekonomicznych. We wrześniu 2014 r. odwołująca się była w 7 miesiącu ciąży - [...] 2014 r. urodziła dziecko. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że usługi sprzątające wymagają zaangażowania fizycznego, co sprawia, że wykonywanie w 7 miesiącu ciąży niektórych z nich byłoby niemożliwe. Sąd Apelacyjny podkreślił, że od początku prowadzenia działalności odwołująca się deklarowała bardzo wysokie wymiary składek na ubezpieczenia społeczne. Odwołująca się przebywała na zasiłku macierzyńskim, zwolnieniach lekarskich, na zwolnieniach w związku z opieką. Przerwy pomiędzy kolejnymi okresami nieobecności w pracy, do której odwołująca się formalnie powróciła wynosiły mniej niż 3 miesiące. Pozwoliło to odwołującej się na pobieranie w kolejnych latach wysokich świadczeń z FUS, których wysokość była liczona od zadeklarowanych jeszcze w 2014 r. wysokich podstaw wymiaru składek, tj. kwoty 9.365 zł. Przychody odwołującej się z prowadzenia działalności gospodarczej wyniosły: w 2014 r. - 2.520 zł, w 2015 r. - 0,00 zł, w 2016 r. - 0,00 zł, w 2017 r. - 0,00 zł, w 2018 r. - 500 zł. Nawet jeżeli odwołująca się podejmowała pewne czynności, tj. przygotowywała i roznosiła ulotki, wykonywała kilka usług sprzątania,

wystawiała faktury, to miały one na celu uprawdopodobnienie prowadzenia działalności gospodarczej, a nie jej rzeczywiste prowadzenie. Świadczone przez odwołującą się usługi na pewno nie miały charakteru stałego i zorganizowanego. Dlatego Sąd Apelacyjny stwierdził, że przeprowadzone w sprawie postępowanie wykazało, iż odwołująca się nie prowadziła pozarolniczej działalności gospodarczej, a co za tym idzie nie powstał dla niej obowiązek objęcia ubezpieczeniem społecznym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła odwołująca się, zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji. Jako podstawy skargi kasacyjnej odwołująca się powołała: 1) naruszenie art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców przez błędną ich wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że w realiach niniejszej sprawy strona odwołująca się nie wykazała cech prowadzenia działalności gospodarczej i w konsekwencji przyjęcie, że nie spełniła przesłanek definicji przedsiębiorcy, podczas gdy prowadzi ona zorganizowaną działalność zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły; 2) naruszenie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych przez jego niewłaściwe zastosowanie, co w konsekwencji ograniczyło prawo ubezpieczonej do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ ograniczenie składu orzekającego do jednego sędziego zawodowego nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i doprowadziło do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołująca się uzasadniła tym, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania. Podniosła, że zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4

ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Sąd Najwyższy postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej i ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Zgodnie z art. 379 pkt 4 k. p. c. nieważność postępowania zachodzi jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy. Wobec powyższego zdaniem skarżącej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania znajduje zastosowanie z uwagi na nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie jej oddalenie oraz zasądzenie od kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Odnosząc się do wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na nieważność postępowania, należy stwierdzić, że nie zachodzi w niniejszej sprawie nieważność postępowania. Skarżąca - powołując się na mającą moc zasady prawnej uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. w sprawie III PZP 6/22 - słusznie wskazała, że zgodnie z tą uchwałą rozpoznanie sprawy przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i

zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r., poz. 1095) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i powoduje nieważność postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.). Podkreślenia jednak wymaga, na co również wskazuje skarżąca, że Sąd Najwyższy ustalił, iż przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia powzięcia uchwały, tj. od dnia 26 kwietnia 2023 r. (por. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego 13 maja 2024 r., III CZ 234/23, LEX nr 3713143 z 28 czerwca 2023 r., I PSK 47/22, LEX nr 3575106). Oznacza to, że powołana uchwała nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, w której zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego zapadł 11 kwietnia 2023 r.

Skarżąca w skardze kasacyjnej nie powołała się, oprócz nieważności postępowania, na inną przesłankę mającą przemawiać za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania. Na marginesie należy jednak wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że podstawą powstania tytułu ubezpieczeń społecznych w oparciu o prowadzenie pozarolniczej działalności jest faktyczne jej wykonywanie, co oznacza konieczność stwierdzenia w oparciu o odpowiednie ustalenia faktyczne, że dana osoba rzeczywiście prowadzi działalność zarobkową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732). Jednym z elementów kreujących działalność gospodarczą jest jej zarobkowy charakter. Przesłanka zarobkowego charakteru działalności zostaje spełniona wtedy, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wówczas, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578). Z tych względów w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwała się w ostatnim czasie pogląd, zgodnie z którym zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznaną pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności (np. spodziewane w nieodległym czasie urodzenie dziecka i związana z tym planowana przerwa w prowadzeniu działalności) może wskazywać na intencję

(element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2023 r., III USK 73/23, LEX nr 3614417 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). Ocena spełnienia kryteriów podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności (tu gospodarczej) odnoszona jest zawsze do stanu faktycznego konkretnej sprawy, którym Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. W sprawie zaś Sąd Apelacyjny ustalił, że odwołująca się nie prowadziła zawodowej działalności w celach zarobkowych.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]